

Monumentnummer*: 532128

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 27 september 2013
Kadaster deel/nr 82844/198

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Loosdrecht	Wijdereen	Noord-Holland

Locatienaam	Locatieomschrijving
Oud-Loosdrecht	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Loosdrecht	E			1592

Omschrijving**

Inleiding

BETONBLOK GIETSTALEN KOEPELKAZEMAT TYPE G als onderdeel van een accesverdediging met groepsschuilplaatsen, hindernissen en dergelijke. Het exemplaar ligt aan de zuidwestzijde van het fort in de directe nabijheid van een tweetal Groepsschuilplaatsen Type P. In 1936 is, als aanvulling op de gewapend betonnen kazemat, in Nederland de zogenoemde gietstalen koepelkazemat geïntroduceerd, die was gebaseerd op een al in 1917 in Frankrijk toegepast systeem. De gebruikte pantserkoepels waren gering van omvang (gunstig i.v.m. zichtbaarheid en trefkans), rond van vorm (gunstig i.v.m. sterkte en afschampen treffers), relatief eenvoudig in serie te produceren en ze hadden een 'externe' schietopening (gunstig i.v.m. gassen en geluid). Bovendien konden ze in Nederland worden vervaardigd, wat afhankelijkheid van het buitenland belangrijk verkleinde. Een eerste bestelling van 100 stuks in Nederland (bij DEMKA) werd gevolgd door een tweede van 50 stuks bij de Belgische Soc. Anonyme John Cockerill. In totaal moeten er in korte tijd ruim 700 zijn gegoten, maar hiervan zijn er slechts enkele overgebleven. De gietstalen koepels, met een doorsnede van 1,75 m en dikten van 10-17 centimeter, zijn geïnstalleerd in meerdere kazemattypen met weerstandsklassen W 12-15 tot W 21-28. Kort voor het begin van de Tweede Wereldoorlog zijn op verschillende plaatsen in de Nederlandse linies deze Gietstalen Koepelkazematten Type G tot stand gebracht, met name in de IJssellinie, de Maaslinie, de Grebbelinie (elk circa 150) en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (circa 80). De gebruikelijke constructie van gewapend beton met één of meer vaste geschutsopeningen was hierbij verlaten ten gunste van een systeem dat een binnen variabele grenzen (tot 270 0) te projecteren schootsrichting, binnen een gietstalen cilinder met koepeldak

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bezat. De koepelkazematten werden standaard uitgerust met een zware mitrailleuse als wapen. De schietopening in de koepel vormde een afgeronde, rechthoekige 'wenkbrauw' van omstreeks 10 cm dikte, die enige decimeters buiten de koepel stak en bescherming bood aan het erbinnen opgestelde wapen - een zware mitrailleuse of kanon. Zowel het schietgat als de toegang tot de kazemat, die zich in een uitsparing achter de koepel bevond, kon van binnenuit 'gasvrij' worden afgesloten. Gietstalen Koepelkazematten Type G zijn, behalve bij bestaande accessen, ook meermalen toegepast ter verdediging van 'nieuwe accessen', dat wil zeggen op plaatsen waar nieuwe (auto)wegen of (geëlektrificeerde) spoorwegen waren gepland of gerealiseerd. De frontzijde van de kazematten kon worden voorzien van een aarden dekking en van camouflage. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn vanuit de meeste koepels in het binnenland door de bezetter uit de kazematten gesloopt - deels door ze op te blazen - met het doel ze om te gieten voor andere staalbehoeften. Aan de kust werden ze deels in de verdediging opgenomen, maar zijn ze na de oorlog vaak alsnog gesloopt. Hierdoor zijn complete Gietstalen Koepelkazematten Type G zeldzaam; ze komen in elk geval nog voor op Fort Vechten. De betonnen constructies waarin ze waren geplaatst, komen vaker voor - maar door opblazen meestal in beschadigde vorm. Dit laatste is ook het geval bij het exemplaar bij Fort Spion.

Omschrijving

BETONBLOK GIETSTALEN KOEPELKAZEMAT TYPE G, bestaande uit overblijfselen van een relatief lage, vrijwel vierkante, betonnen kazemat (ca. 7,00 x 6,50 x 3,00 m; b x d x h), met ter hoogte van de erin uitgespaarde ruimte voor de koepel een achterwaarts hellend oppervlak waarop eventuele vijandelijke treffers konden afketsen. Aan de achterzijde is een uitsparing in het betonblok waarlangs de kazemat en de koepel betreden konden worden. Het als onderdeel van het 'complex Fort Spion' exemplaren is opgeblazen en vertoont als gevolg hiervan ernstige betonschade; de koepel is uitgenomen. De kazemat ligt tamelijk goed zichtbaar in het terrein omdat er een vrij schootsveld diende te zijn richting de Bloklaan.

Waardering

Het BETONBLOK GIETSTALEN KOEPELKAZEMAT TYPE G bij Fort Spion is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (20ste eeuw) c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw)

Het betreft hier een onderdeel uit de periode 1936-1940. Het onderdeel is een voorbeeld van een gewapend betonnen kazemat (Type G), thans zonder gietstalen koepel (later verwijderd).

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en in het bijzonder met twee Groepsschuilplaatsen Type P aan het acces van de Bloklaan.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegevens voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

* Het onderdeel is representatief (karakteristiek) omdat het duidelijk herkenbaar als onderdeel van een gedeconcentreerde verdediging is toegevoegd aan het bestaande fortificatiestelsel.

* Het onderdeel is matig gaaf bewaard als gevolg van moedwillige beschadiging in de periode 1940-1945, maar het laat zich als gebouwde onderdeel nog goed in het veld herkennen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument